



CENTER FOR
ANALYTICAL
RESEARCH &
EVALUATION



Erasmus+

Jean Monnet Modules

**« ХАЛЫҚТЫҢ ӨМІР СҮРУ САПАСЫ МЕН ҰЛТТЫҚ
ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ
МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ »**

**Халықаралық ғылыми-тәжірибелік
конференцияның
баяндамалар жинағы**

**Сборник докладов международной научно-
практической конференции**

**«ГОСУДАРСТВЕННЫЙ АУДИТ В ОБЕСПЕЧЕНИИ
ВЫСОКОГО КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ И
НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»**

**Collection of reports of the international scientific
and practical conference**

**«STATE AUDIT IN ENSURING THE HIGH QUALITY OF
LIFE OF THE POPULATION AND NATIONAL
SECURITY»**

АСТАНА 2023

УДК 657(069)
ББК 65.052.21
С 23

С Сборник докладов международной научно- практической конференции «Государственный аудит в обеспечении высокого качества жизни населения и национальной безопасности» = Collection of reports of the international scientific and practical conference «State audit in ensuring the high quality of life of the population and national security» = «Халықтың өмір сүру сапасы мен ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі мемлекеттік аудит» Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның баяндамалар жинағы. – Астана: - 497 б.

ISBN 978-601-337-851-0

Жинаққа мемлекеттік аудит органдары қызметкерлерінің, ғылыми қызметкерлердің, ғалым-экономистердің, қаржы саласы және мемлекеттік аудит мамандарының, профессор-оқытушылар құрамының және білім алушылардың халық өмірінің жоғары сапасын және ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі мемлекеттік аудиттің өзекті мәселелері бойынша баяндамалары кірді

The collection includes reports of employees of state audit bodies, researchers, economists, specialists in the financial sector and state audit, faculty and students on topical issues of state audit in ensuring a high quality of life of the population and national security

В сборник вошли доклады работников органов государственного аудита, научных работников, ученых-экономистов, специалистов финансовой сферы и государственного аудита, профессорско-преподавательского состава и обучающихся по актуальным вопросам государственного аудита в обеспечении высокого качества жизни населения и национальной безопасности

ISBN 978-601-337-851-0

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2023

środków pochodzących ze źródeł zagranicznych [Regulation of the Minister of Finance on the Detailed Classification of Incomes, Spending, Revenues and Expenditures, and Funds from Foreign Sources], <http://www.przepisy.gofin.pl/przepisy,2,16,194,1276,..,rozporzadzenie-ministra-finansow-z-dnia-2032010-r-w-sprawie.html>

14. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 4.03.2010 r. w sprawie sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych [Regulation of the Minister of Finance on the reports of entities of the public finance sector on financial operations], <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20100430247>

15. Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 13 września 2017 r. w sprawie rachunkowości oraz planów kont dla budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jednostek budżetowych, samorządowych zakładów budżetowych, państwowych funduszy celowych oraz państwowych jednostek budżetowych mających siedzibę poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej [Regulation of the Minister of Development and Finance on Accounting and Chart of Accounts for the State Budget, Budgets of Local Government Entities, Budgetary entities, Local Government Budgetary Establishments, Public Purpose Funds and Public Budgetary Structures Located Outside the Republic of Poland], <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001911/O/D20171911.pdf>

16. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości [The Accounting Act], <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19941210591/U/D19940591Lj.pdf>

17. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych [The Public Finance Act], <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20091571240/U/D20091240Lj.pdf>

18. Vovk, V. (2015). Teoretyczne podstawy generowania przepływu informacji ekonomicznych w systemie rachunkowości w przedsiębiorstwie zarządzanym przez jakość, [w:] H. Ronek, A. Zahorodny (red.), *Wybrane zagadnienia współczesnej rachunkowości w Polsce i na Ukrainie*, UMCS, Lublin.

19. Тринчук, В. В. (2011). Страховой product placement. In *Взаимодействие государства и страховых организаций: проблемы и перспективы развития* [Interaction between the State and Insurance Organisations: Problems and Prospects for Development] (pp. 427-436).

ФРАНЦИЯНЫҢ ЕСЕП СОТЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Ергалиева С.К, Жанабердыева С.Р

«Мемлекеттік аудит» тобының 2 курс студенттері

Л.Н.Гумилёв атындағы Еуразия Ұлттық Университеті, Астана қ.

Қазақстан Республикасы

E-mail: erg.saltanat@mail.ru, saniya.zhanaberdyeva@bk.ru

Аннотация: Мақаланың мақсаты Франциядағы Есеп палатасы жүзеге асыратын мемлекеттік аудиттің ерекшеліктерін қарастыру болып табылады. Дәл осы палатаға аудиттік юрисдикция берілген. Аудиторлық процедуралардың ерекшелігіне назар аударылады. Осы фактіге байланысты мақала Францияда аудиттің қалай жүргізілетінінің кейбір ерекшеліктерін ашады және тұтастай алғанда аудит саласындағы білімнің кеңеюіне ықпал етеді. Осы жұмыс Францияның озық тәжірибесі Қазақстандағы мемлекеттік аудит саласының дамуына зор ықпал ете алатынын ашады.

Цель статьи заключается в рассмотрении особенностей государственного аудита во Франции, исполнение которого подлежит благодаря Счетной палате. Счётная палата Франции обладает первоначальной юрисдикцией для аудита. Особое внимание уделяется характеристике процедур аудита. Благодаря этому, статья раскрывает особенности проведения аудита во Франции и способствует расширению знаний об аудите в целом. Данная работа показывает, что передовая практика Франции может положительно повлиять на развитие сферы государственного аудита в Казахстане.

The purpose of the article is to consider features of state audit in France, which is performed by Chamber of Account. It is this Chamber that is endowed with the audit jurisdiction. The very feature of audit procedures is focused on. Due to this fact, the article reveals some specifics of how audit is held in France, and contributes to knowledge expansion in the audit area as a whole. This piece of work also shows how the French advanced approach can positively affect the development of the state audit in Kazakhstan.

Кілтті сөздер: аудит, мемлекеттік аудит, Есеп палатасы, қаржы, тексеру, мемлекеттік орган, бақылау, сот.

Мемлекеттік аудит – бұл анықталған кемшіліктер мен тәуекелдерді басқару бойынша ұсыныстар негізінде тиімді ұсынымдар беру арқылы қаржылық мәселелерді ғана емес, сонымен қатар олардың қызметінің барлық бағыттарын қамтитын, тексерілетін субъектілер қызметінің тиімділігін кешенді және тәуелсіз бағалау.

Көптеген елдердегі мемлекеттік басқару реформасы мемлекеттік қаржылық бақылауды мемлекеттік аудитке айналдыруға әкелді.

Экономикалық дамыған елдерде аудит мәселелеріне, оның ішінде ішкі мәселелерге де көбірек көңіл бөлінеді. Негізгі талаптарды тұжырымдайтын және жалпы ережелерді анықтайтын заңдардан басқа, сыртқы және ішкі аудитті реттеу мәселелері бойынша әртүрлі нормативтік және басқа да құжаттар қабылданып, әрекет етуде. Белгілі бір елде бұл құжаттарды мемлекеттік органдар немесе кәсіби азаматтық қоғам ұйымдары немесе мемлекеттік органдар мен кәсіби азаматтық қоғам ұйымдары дайындауы мүмкін.

Қазіргі таңда Франция елі аудит саласындағы тәжірибесі бай мемлекеттердің бірі болып табылады. Тәуелсіздік, адалдық және кәсіби құзыреттілік принциптерін басшылыққа ала отырып, Франциядағы аудиторлық қызмет халықаралық ұйымдарға барынша жақсы қызмет көрсету үшін өзінің

тәжірибесін жетілдіруге және бұрынғы өкілеттіктерін орындау барысында жинақталған тәжірибеге сүйенуге үнемі ұмтылады.

Мемлекеттік аудиттің жоғары органдарының ішінде Францияның Есеп соты ерекше орын алады. Есеп соты мемлекет қаржысының пайдаланылуын тексеретін және оның мақсатсыз пайдаланылғанын жазалайтын жоғарғы бақылау органы болып табылады. Есеп сотының басты міндеті – мемлекет ақшасының мақсатқа сай жұмсалуды қамтамасыз ету және бұл туралы азаматтарды хабардар ету. Тәуелсіз юрисдикция ретінде ол Парламенттен және Үкіметтен тәуелсіз. Парламент пен ол көмектесетін үкіметтен бірдей қашықтықта орналасқан. Ол өзінің халық алдындағы есептері арқылы азаматтарды ақпараттандыруға үлес қосуда.

Сот Бірінші Төрағадан, Палатаның жеті Төрағасынан және 200-ден астам магистраттан тұрады. Францияның Есеп сотын Министрлер Кеңесінің жарлығымен тағайындалатын бірінші төраға басқарады. Оның міндеттері: Францияның Есеп сотын басқару, оның қызметінің жылдық жоспарын жоспарлау және анықтау, алқалар арасында сот төрелігі саласындағы заңдардың орындалуын қамтамасыз ету бойынша тапсырмаларды бөлу, сондай-ақ мемлекеттік есептерді уақтылы тапсыру. Пьер Московичи 2020 жылдың 3 маусымынан бастап Есеп сотының бірінші төрағасы болды.

Есеп соты мынадай деректер жинағын тұрақты түрде беруге міндеттенеді:

- мемлекеттік бюджеттің атқарылуын талдауға негіз болатын бюджеттік деректер;
- мүмкіндігінше, Соттың іс зерттеулері негізделген деректер;
- жергілікті қаржы бойынша жұмыс негізделген деректер;
- қаржы соттарының қызметі туралы белгілі бір деректер, атап айтқанда Соттың жарияланымдарының тізбесін және қаржы соттарының ресурстарын жаңарту.

Соттың өкілеттіктеріне мемлекеттік қаржыларды, жалпы мемлекеттік мекемелер мен кәсіпорындарды есепке алу мен басқаруды бақылау кіреді. Ол мемлекеттік және жеке мекемелер мен кәсіпорындардағы есеп-қисапты және шаруашылық жүргізуді жасырын бақылай алады, мемлекеттен немесе жалпы республикалық мемлекеттік органдар мен кәсіпорындардан қаржылық көмек ала алады. Сот сондай-ақ әлеуметтік қамсыздандыру жүйесі мекемелеріндегі есептерді және істерді жүргізуді бақылауды жүзеге асырады. Сонымен қатар, өңірлік палаталар жергілікті әкімшіліктің, жергілікті мемлекеттік органдардың және кәсіпорындардың есептері мен қаржы саясатын жүргізуіне бақылауды жүзеге асырады.

Мемлекеттік аудиттің жоғары органы сот ретінде мемлекеттік есептердің дұрыс жүргізілуіне бақылауды жүзеге асырады, ал әкімшілік орган ретінде мемлекеттік бухгалтерлердің және несиелік басқарушылардың белгілі бір категориясының қызметіне бақылау жасайды. Сонымен қатар, Сот Парламент пен Үкіметке қаржылық заңдардың орындалуын бақылауға көмектеседі, Президент пен Парламентке жыл сайынғы есеп жібереді, онда мемлекеттік мүлікті және мемлекеттік көрсетілетін қызметтерді, мемлекет қатысатын заңды

тұлғаларды қаржылық басқару мәселелері бойынша қорытынды береді. Францияның Есеп соты шоттарды тексеру бойынша дербес шешім қабылдайтын аймақтық есеп палаталарымен ынтымақтасады, олар бюджеттік есептерді жүргізетін мемлекеттік лауазымды тұлғаларға белгіленген мерзімде тапсыруға міндетті құжаттар.

Соттың қызметі мемлекет, мемлекеттік органдар немесе кәсіпорындар жүргізетін операцияларды дұрыс және дұрыс көрсетуге тиіс шоттарды тексеру ғана емес, сондай-ақ бұл операциялардың ережелерге сәйкес жүзеге асырылғанын тексеру болып табылады. бюджеттеу және қаржылық есеп және ең тиімді әдіспен.

Мемлекеттік ішкі бақылау мен аудиттің дамыған жүйесі үздіксіз тексерулер жүргізбей, олардың қызметін тәуекелдерді бағалау мен тәуекелдерді басқаруға негіздеуге мүмкіндік береді. 2006 жылдан бастап барлық мемлекеттік есептерді Есеп соты куәландырады, яғни олардың сапасы расталуы керек.

Францияның Есеп палатасының міндеті тек шоттарда бюджет қаражатымен жасалған қаржылық операциялардың дұрыс және дұрыс көрсетілуіне көз жеткізу ғана емес, сонымен бірге қаржы юрисдикциялары француздық ашық үкімет тәсіліне олардың қызметі мен жұмысы туралы деректерді жариялау арқылы қатысады. Қаржы юрисдикциялары мемлекеттік органдардан тәуелсіз. Заңда көзделген шектерде олар өз жұмыс бағдарламасын айқындауға, құжаттамалық және жедел бақылауға, өз тұжырымдарын еркін қабылдауға және редакциялық еркіндікке ие. Жарияланымдары арқылы қоғамдық пікірталасқа ұсынылып, олар шешім қабылдаушыларға да, азаматтарға да пайдалы болып, мемлекеттік басқару мен оның нәтижелерін жақсартуға белсенді үлес қосуға арналған.

Сонымен, Францияның Қазақстанда қолдануға болатын оң тәжірибесі – ішкі бақылау мен аудитті ұйымдастыруға деген көзқарас, оның жоғары тиімділігі көп жылдық тәжірибемен, сондай-ақ мемлекеттік есептерге қойылатын талаптармен расталады. Қазақстан өз дамуындағы жаңа серпіліс жасау қарсаңында, өркенді де өршіл дамып келе жатқан қоғамның іргетасы тек қана осы заманғы, бәсекеге қабілетті және ашық нарық экономикасы бола алады. Осыған байланысты мемлекетті дамыту процесінде бухгалтерлік есепке алу, қаржылық есеп беру мен аудит жүйесін бара-бар дамыту ерекше өзектілікке айналады, өйткені бухгалтерлік есепке алудың, қаржылық есеп берудің және аудиттің мақсаты басқару шешімдерін қабылдау мүдделі пайдаланушыларды экономикалық ақпаратпен қамтамасыз ету болып табылады. Мемлекеттік аудит пен қаржылық бақылауды жүзеге асыратын, Қазақстан Президентіне тікелей бағынатын және есеп беретін мемлекеттік аудит және қаржылық бақылаудың жоғары органы – Жоғары аудиторлық палатасы.

Қазақстанның Жоғары аудиторлық палатасы мемлекеттік аудит және қаржылық бақылаудың жаңа жоғарғы органы болып табылады, ол Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі Есеп комитетін ауыстырды.

Францияның тәжірибесі аясында оның міндеттері мен біздің еліміздегі Жоғары аудиторлық палатасының міндеттерін салыстыратын болсақ(1-кесте):

1-кесте. Жоғары аудиторлық палатасы мен Есеп сотының міндеттері

| | Жоғары аудиторлық палата | Есеп соты |
|-----------|---|--|
| Міндеттер | мемлекеттік аудитті және қаржылық бақылауды жүзеге асыруға байланысты мәселелер бойынша тапсырмаларды, сондай-ақ басқа да жекелеген тапсырмаларды орындау | шоттардың қаржылық аудитін жүргізу |
| | мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдарының қызметін бағалау | тиімді басқару аудитін жүргізу |
| | мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдарының жұмысы туралы жылдық ақпаратты, өз мазмұны бойынша есепті қаржы жылындағы республикалық бюджеттің атқарылуы туралы жылдық есепті ұсыну | Франция парламенті мен әкімшілігіне ақпарат пен кеңес беру |

Біздің ойымызша, заманауи тәсілдерді қолдану арқылы мемлекеттік аудит саласындағы қызметті жетілдіру тұрғысынан басқа елдердің тәжірибесін зерделеу маңызды, біздің жағдайда – Францияның тәжірибесі. Қазақстан Республикасындағы соңғы жаңалықтардың бірі – республика бюджетінің жобасын бағалау болып табылады. Бұл жоспарлау кезеңінде бюджет қаражатын орынсыз шығыстарға бөлу фактілеріне жол бермеуге, жоспарланған іс-шаралар шеңберінде жоғарылатылған сомаларды бөлуге және ең басым міндеттерді шешу үшін қаражатты қайта бөлуге мүмкіндік беретін елеулі қызмет.

Бүгінгі таңда ішкі аудит қызметін объективті бағалай білу маңызды мәселелер аз емес. Шетелдік тәжірибені, атап айтқанда Франция тәжірибесін зерделей келе, көптеген адамдар пайдаланатын дәстүрлі немесе негізгі тиімділік көрсеткіштерінің болуы атап өтілді. Сонымен бірге, оларды қайта қарау, түзету қажеттілігі туралы ұсыныстар бар.

Қазақстан экономикасының дамуы мемлекеттік басқарудың заманауи және тиімді жүйесін құруды талап етеді. Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау мемлекеттік басқарудың құрамдас бөлігі болып табылады, бірақ қазіргі жағдайда қаржылық бұзушылықтарды анықтап қана қоймай, оны одан әрі

дамытудың бағыттарын айқындай отырып, қолданыстағы басқару жүйесін бағалау қажет. Халықаралық тәжірибеде бұл рөлді мемлекеттік стратегиялық аудит атқарады.

Демек, мемлекеттік және экономикалық қауіпсіздікті қамтамасыз ету еліміздің негізгі басымдықтарының бірі болып табылады және бұл міндет мемлекеттік аудит пен қаржылық бақылаудың дамыған жүйесін талап етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Қазақстан Республикасында мемлекеттік аудитті енгізу тұжырымдамасын бекіту туралы» заңы: [Электрондық ресурс]. URL: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/U1300000634>
2. Монография/ Слободяник Ю.Б: [Электрондық ресурс]. URL: https://studbooks.net/71801/buhgalterskiy_uchet_i_audit/vysshie_organy_gosudarstvennogo_audita_sobstvennoy_yurisdiktsiei
3. Ресми сайт/ Францияның Есеп соты. Аймақтық палаталар және аумақтық шоттар: [Электрондық ресурс]. URL: <https://www.ccomptes.fr/fr>
4. Қазақстан Республикасының «Қазақтар Республикасы Жоғары аудиторлық палатасының кейбір мәселелері туралы» заңы: [Электрондық ресурс]. URL: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/U2200000005>

ТРАНСФОРМАЦИЯ ФИНАНСОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СТРАНАХ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Малышев А.С.

студент 1 курса ОП «Финансы»

Карагандинский университет им. академика Е.А.Букетова, г. Караганда,

Республика Казахстан

E-mail: garrn-98@mail.ru

Научный руководитель – к.э.н., профессор Курманалина А.К.

Аннотация: В данной статье рассмотрена роль финансового регулирования в развитии финансового менеджмента. Обозначены как инновационные технологии меняют определение того или иного сектора экономики в условиях неопределенности. Выявлено, что внедрение современных инструментов управления личными финансами превратит рынок в высокоинновационный в странах ЕС. Вместе с тем, анализ показал, что влияние финансовых технологий и связанных с ними политик на повседневную жизнь граждан ЕС и других стран представляет собой сложный вопрос, требующий более тщательного изучения. Определена роль политик, влияющих на развитие